

Finlands nya väg

Sverige blir rejält frånåkt. Finland har lagt en innovationsstrategi som bygger om finsk ekonomi i grunden. Men det är ett ambitiöst projekt – mycket kan gå fel.

AV TORBJÖRN CARLBOM

NEJ, PETRI PELTONEN är inte en politisk tjänsteman vem som helst. Han är överdirektör och chef för innovationsenheten på Arbets- och näringsministeriet.

Det är alltså Petri Peltonen som ska se till att finsk innovationspolitik blir verklighet.

Det är ett synnerligen omfattande arbete som startades för ett drygt år sedan då landet beslutade om en ny nationell innovationsstrategi som innefattar reformer av stora delar av det finska samhället.

”Ja, det är en ambitiös plan”, konstaterar Petri Peltonen. ”Och det är kanske ovanligt, men den togs hela vägen till Riksdagen. Den har ett hyggligt brett politiskt stöd.”

Petri Peltonen är en långsmal man med skarp blick, distinkt haka och smal mun. Hans kritstrecksrandiga kostym får honom att se ut som en finansman snarare än en statstjänsteman. Han uttrycker sig förvisso precist, men att kalla Finlands strategi för ambitiös är i själva verket en underdrift. Den innebär de facto en upprustning av hela landets ekonomi och förvaltning, med begreppet innovation som gemensam nämnare.

Det handlar om att skapa ekonomisk tillväxt baserat på nytänkande i ett mycket brett perspektiv, förklarar Petri Peltonen.

Alltså, Finland ska med omfattande reformer underlätta skapandet av nya affärsmodeller, tjänster, produkter och tekniska lös-

SVENSKA INNOVATIONSPRISET 2009

SKF

VD: TOM JOHNSTONE
OMS 2009: 63 MDR

JURYNS MOTIVERING:

Innovation är att våga utmana gamla föreställningar. Årets vinnare av Svenska Innovationspriset har tagit en över hundra år gammal produkt, kombinerat den med den modernaste forskningen och tekniken och utnyttjat ett helt nytt tryck från en marknad som vill se klimatomställning och energieffektivisering. Teknikinnovationer har paketerats i en vision för hela företaget – Beyond zero. Årets vinnare har satt en standard för hur innovation och kommersialisering går hand i hand. SKF är en värdig vinnare av 2009 års Svenska Innovationspris.

Affibody

VD: DAVID BEJKER
OMS. 2008: 28 MKR
BROMMA

MOTIVERING:

En svensk uppfinning av bl a Mathias Uhlén som är ett exempel på en innovativ produkt som tagits upp av ett av världens största bolag. Deras teknologi för proteinrening ingår bland annat i en av GE Healthcares produktlinjer som säljer för mer än 100 miljoner dollar per år.

Aerocrine

VD: PAUL DE POTOCKI
OMS. 2008: 77,8 MKR
SOLNA

MOTIVERING:

Svensk innovation som gör det möjligt att bättre behandla astma och som precis fått ja av ett stort amerikanskt försäkringsbolag. Grundarens upptäckt att halten av kväveoxid i utandningsluften är förhöjd hos människor med astma har lett till utvecklingen av mätinstrument och mätmetoder.

”Finland är i många avseenden en isolerad ö. Vi måste bli mer

ningarna inom flera olika sektorer. Projektet rör allt ifrån näringsliv, forskning och utveckling till högre utbildning, förvaltning och skattesystem.

Utgångspunkten är att innovation är en global företeelse, att utvecklingen ska vara marknadsstyrd, att det är individer som står för nytänkande och att det krävs just ”systemiska” förändringar.

”Finland är i många avseenden en isolerad ö. Vi måste bli mer internationella för att stärka vår konkurrenskraft. Numera är innovation lokalt och regionalt, men samtidigt internationellt, där globala kunskapscentrum kommunicerar”, säger Petri Peltonen.

”Finland, som i bästa fall står för 1 procent av världens forsknings- och utvecklingsutgifter, kan bli ett av dessa intressanta utvecklingscentrum.”

Exakt inom vilka områden Finland ska bli en kraft att räkna med är ännu inte avgjort, det ska växa fram underifrån, som Petri Peltonen uttrycker det. Men att det handlar om till exempel telekom och miljö är inga kvalificerade gissningar.

Petri Peltonens ministerium är i sig resultatet av en reform av statsförvaltningen för ett par år sedan. Det huserar i en stilig sekelskiftesfastighet av klassiskt Helsingforssnitt, på Bangatan, tio minuters promenad från stadens shoppingstråk.

Men att kliva in i den finska innovationens hemvist ger allt annat än nymodigt intryck. Till plan tre kommer man med 60-talshissar, korridorerna är trånga och Petri Peltonens rum domineras av ett gigantiskt mörkbrunt skrivbord.

Här används skattebetalarnas pengar till annat än flådiga kontor, tänker jag.

”Vi har tagit de första, lite enklare, stegen i implementeringen av innovationsstrategin. Ju längre vi går desto svårare blir det”, säger Petri Peltonen.

Det han kallar enklare är bland annat en fortsatt universitetsreform, som innebär att universitet och högskolor blir mer fristående och ges en tydligare roll i innovationssystemet. De ska dessutom bli attraktiva för forskare från världens alla hörn.

Kronan på verket är *Aalto-universitetet*, resultatet av fusionen mellan Helsingfors Handelshögskola, tekniska högskola och konsthögskola.

En annan enklare åtgärd var beslutet att höja de statliga forskningsanslagen, med målsättningen att 4 procent av BNP ska gå till forskning och utveckling, att jämföra med dagens 3,5 procent eller Sveriges 3,8 procent. Anslagshöjning är viktig inte minst i lågkonjunkturen, menar Petri Peltonen.

Det handlar om stora pengar. I dagsläget förser staten forskningen med 20 miljarder kronor varje år.

Till det kommer skapandet av sex nya ”nationella centrum för vetenskap, teknik och innovation” runt om i landet, inom bland annat informationsteknik, energi och miljö samt hälsa och välfärd. De har till uppgift att stödja respektive industris förnyelse.

I Finland är det statsministern, **Matti Vanhanen**, som äger innovationsfrågan. Hans styrgrupp, *Forsknings- och innovationsrådet*, där bland andra *Nokias* vd **Olli-Pekka Kallsvuo** är medlem, fick för ett år sedan vidgade

CHRISTIAN WESTERBACK/SCANPIX

INNOVATIONSGENERALEN. Petri Peltonen.

mandat i enlighet med strategin.

Näst på agendan står dock mer omfattande frågor, till exempel skatter, och här har processen tvärnitats. Tanken är att Finland ska förändra beskattningen av privatpersoner, utländska experter och risktagare som finansierar nya företag. Med skattefrågan följer alltså hur Finland ska skapa riskkapitalfinansiering av nya idéer och företag, en annan komplicerad fråga.

Finland har ungefär samma problem som Sverige, det vill säga att få idéer när kommersiell framgång, trots stora pengar till forskning och utveckling.

”Skatter spelar en allt större roll i utvecklingen. Men det är en fråga som ägs av finansministeriet, och beslut blir aktuella tidigast till våren”, säger Petri Peltonen, som anser att

Så ska Finland bli en ledande innovationsnation

Finland bygger praktiskt taget om hela landets ekonomi och förvaltning för att göra landet till en ledande innovationsnation. Det handlar om ett ytterst ambitiöst projekt med reformer av en rad lagar, regler och villkor.

NÅGRA REFORMER:

- Förändra statens styrning av näringslivet så att Finland kan bli ett föregångsland.
- Skapa regionala innovationscentra inom vetenskap och teknik som kan driva industriell förnyelse.
- Förbättra stödet till entreprenörer med hjälp av skattereformer, skapandet en riskkapi-

talstruktur och enklare lagar och regler.

- Skapa förutsättningar för innovativt tänkande i näringsliv och offentlig förvaltning i ett brett perspektiv.
- Skapa en efterfrågestyrd utveckling.
- Förändra statliga upphandlingsregler.
- Skapa en miljö som motiverar till innovation i utbildnings-

systemet. Alltså, kreativitet och innovation på skolschemat.

- Utveckla forskning och utbildning till en internationellt konkurrenskraftig miljö för experter och innovation. Det betyder bland annat justering av skatter för utländska experter.
- Revidera skattesystemet för människor och företag så att det blir internationellt konkurrenskraftigt.

- Förändra finsk ledarskapsutbildning så att det möter internationell toppstandard.
- Göra innovationsperspektivet till en ledstjärna i styrningen av den offentliga sektorn.
- Öka offentliga anslag till forskning och utveckling.
- Stärka utbildning och forskning i syfte att stärka den finska kompetensen.

MÅL:

- Finland ska leda innovation inom utvalda områden i ett globalt perspektiv.
- Finland ska skapa mervärde i ett globalt perspektiv.
- Finland ska locka expertis och utländska investeringar.
- Finland ska klara den ökande internationella konkurrensen.
- Finland ska öka produktivitet och skapa ekonomisk tillväxt.

internationella för att stärka vår konkurrenskraft”

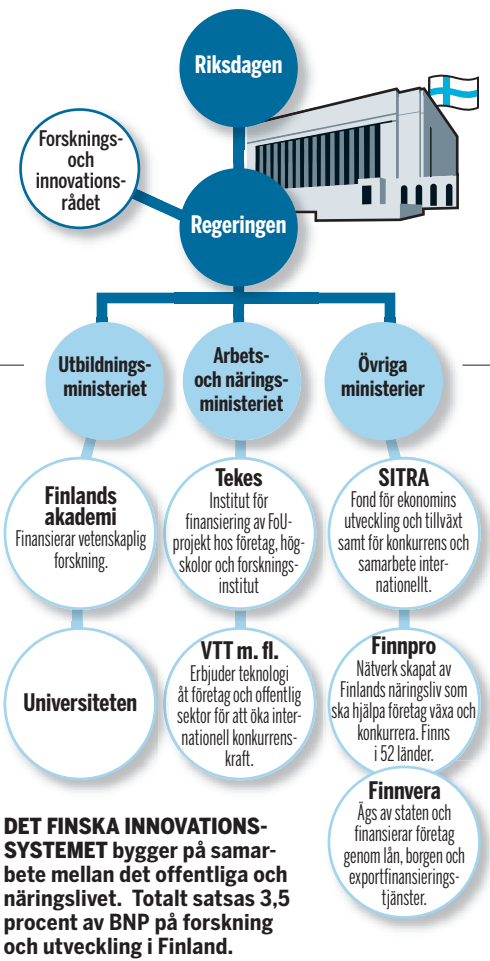
Finansministeriet borde agera snabbare.
 ”Den största utmaningen av alla är att få till nya samarbeten mellan alla parter. Hitills har två ministerier varit inblandade i innovationspolitiken. Den nya strategin är bredare och kräver samarbete mellan flera. Här måste vi bryta mycket is.”

Finland hade visserligen ett väl fungerande system redan innan den nya strategin togs fram. Det fick sina moderna grundformer under den kris som förlamade Finland under det tidiga 1990-talet, en kris som förstärktes av Sovjetunionens upplösning år 1991. Då försvann i ett enda slag stora delar av landets utrikeshandel.

Under 1991 till 1994 föll Finlands BNP med 13 procent, exporten med 20 procent och arbetslösheten steg från 3 till 18 procent, enligt Arbets- och näringsministeriet. För att komma över förlamningen krävdes drastiska åtgärder. Alltså, skatter höjdes och statens utgifter tvärnitade.

Men ett område undantogs - forskning

Stat och kapital enas

och utveckling. Här ökade i stället anslagen. Samtidigt strukturerades finsk industri om.

Finland har sedan dess systematiskt förbättrat sin konkurrenskraft, och rankas numera som en av de mest innovativa och konkurrenskraftiga nationerna i världen av bland andra OECD och World Economic Forum.

Men när affärslivet globaliseras, andra länder gör allt de kan för att få utländska investeringar, den finska befolkningen blir allt äldre och kompetensen flyttar runt i en gränslös värld räcker inte Finlands hittillsvarande framgångar långt.

”Vi står inför en gigantisk produktivitetstutmaning, inte bara för industrin, utan för hela samhället. Vi måste koppla samman finsk innovation med det globala innovationsflödet. Vi lever i ett idédecennium”, säger Mikko Alkio, som i sin tidigare roll som statssekreterare på Arbets- och näringsministeriet var central för innovationsstrategin.

”Vi måste utveckla ett system så att våra innovationer kan nå den globala marknaden. Det handlar om hur vi som en liten nation kan behålla vår konkurrenskraft”, fortsätter han.

Han är sedan en tid tillbaka jurist på advokatbyrån Roschier, specialist på konkurrens och immaterialrätt. Deras svala kontor ligger högst upp i World Trade Center, inklämt på Centralgatan mellan stationen och varuhuset Stockmann. Mikko Alkio tar med mig in bakom en av byråns låsta dörrar, ett av de många mötesrummen innanför receptionen. Han talar hela vägen engagerat om sitt tidigare innovationspolitiska arbete, och har åtskilliga åsikter om hur innovationsstrategin tas mot i det finska samhället.

”Den ställer höga krav. Finansministeriet har ännu inte förstått att det ska vara en partner till Arbets- och näringsministeriet i industripolitiska frågor när det gäller skatter”, säger han.

Jag tänker på vad Petri Peltonen sa när jag lämnade hans kontor. ”Det är bara en tidsfråga innan Mikko är tillbaka i politiken.”

Mikko Alkio har sysslat länge med konkurrensfrågor, trots sin ganska ringa ålder.

SCANPIX

IDÉRIK. Innovationerna måste nå utanför Finland, säger Mikko Alkio.

Han är född 1972 och har hunnit med jobb i Centerpartiet, som expert på konkurrensfrågor inom EU, advokatjobb och några år som statssekreterare.

”Det mest intressanta med strategin är att den sätter människorna i centrum. Det är ju inte politiken som skapar innovationer, det är

individer. Vi måste skapa en atmosfär av att det är tillåtet att tjäna pengar. Skatterna är en viktig fråga. Skatter påverkar beteenden”, säger han, utan att dölja sin politiska hållning i frågan.

Men det finns fler stötestenar i processen. Det är inte lätt att ändra på ett land och påverka en folksjäl.

”Är de offentliga institutionerna redo att lämna den gamla världen och anamma ett innovativt och internationellt fokus? Hur ska alla reformer generera tillväxt? Hur kan vi

Aalto ska bli bäst

DEN FÖRSTA JANUARI 2010 startar verksamheten vid Finlands nya toppuniversitet, Aalto, i Helsingfors. Universitetet är ett resultat av sammanslagningen av Tekniska Högskolan (se bilden), Handelshögskolan och Konstindustriella högskolan. Målet med det nya universitetet är att det ska bli ett av de bästa i världen inom sina områden före 2020, och locka världens främsta experter och forskare.

PEKKA SAKKI/SCANPIX

Universitetet har ett långtgående samarbete med näringslivet och är del i Finlands samtliga strategiska centra för vetenskap, teknologi och innovation. Tanken är att skolan och företagen tillsammans ska arbeta med projekt som stöder internationalisering, öppen innovation, nya inlärningssätt och tvärvetenskap. Samarbetet ska mynna ut i nya produkter och tjänster. Aalto-universitetet är en stiftelse och finansieras med 700 miljoner euro under tre år, varav 500 miljoner euro kommer från den finska staten. Ordförande i stiftelsen är Matti Alahuhta, vd på hiss företaget Kone och tidigare toppchef i Nokia.

► öka finsk attraktionskraft globalt?”, frågar sig Mikko Alkio retoriskt.

Mikko Alkio var under åren 2004 och 2005 tongivande i den intensiva debatten om globaliseringen. Och det var då idén om en ny innovationspolitik föddes. Men det var först när Matti Vanhanen vann sitt andra val 2007 som idéerna blev politiska initiativ.

Matti Vanhanen uppdrog åt sin företrädare **Esko Aho**, då chef för *SITRA*, en statlig fond som jobbar för tillväxt och internationell konkurrensförmåga, att ta fram en nationell innovationsstrategi.

Esko Aho gick noggrant till väga, och involverade näringsliv, akademi, de institutioner som arbetar med innovationer och folket,

”Alla måste med om Finland ska kunna bli en ledande innovationsnation.”

via internet.

På Nokia i Espoo strax väster om Helsingfors är aktiviteten som vanligt hög. Utländska gäster vimlar på de mörka trägolven inunder den stål- och glaskonstruktion som ger Nokia House Nokiakaraktär.

”Esko har ett hektiskt schema”, säger **Sara Tahvanainen** som möter upp i myllret.

Mycket riktigt är Esko Aho en kvart sen när han dyker upp i mötesrummet Budapest i Nokias inre.

Det enda som skiljer honom från tiden som politiker är Nokiakortet som är fäst i slipsen. Esko Aho är direktör på Nokia med ansvar för offentliga angelägenheter. Han talar för

näringslivet numera, inte som förr, som framstående politiker.

”De finska företagen är positiva till strategin”, säger han. ”Men alla måste med om Finland ska kunna bli en ledande innovationsnation. Små länder har gynnats av globaliseringen, och det är ett måste om vi ska behålla vår konkurrenskraft att vi är en del av den globala marknaden. Vi har en möjlighet att skapa en komparativ fördel”, fortsätter han, och poängterar att Finland måste bli ”rejält globalt”, att strategin måste skapa maximalt mervärde för finsk ekonomi och det måste bli lättare att ta risk.

Nej, Esko Aho är inte tillfreds med takten i det påbörjade förändringsarbetet.

”Det går för långsamt. Det är ett stort problem att större reformer tar så lång tid. Det finns många särintressen i Finland.”

Däremot tror han inte att det är ett problem att få folket att tänka innovativt.

”Det är en möjlighet som små länder har, att vi kan ta fram sådana här planer och faktiskt genomföra dem.”

Han kastar ett öga på klockan. Det är dags för nästa möte.

Sara Tahvanainen visar mig vägen tillbaka till ljusgården. Klockan är över 17 på eftermiddagen. Men i Nokia House myllrar det fortfarande.

”Jobbar du på Nokia?”, frågar chauffören i taxin på väg till flygplatsen.

”Nej”, svarar jag.

”Du, jag tror att Nokia har problem, med den där nya Iphone. Det känns som om Nokia inte leder längre, utan kopierar andras idéer”, fortsätter han.

Idéer är rörlig materia och innovation en ständigt pågående process, och det gäller att ligga på topp, tänker jag. ■

Företag

Leif Östling på Scania gör det, Carl-Henric Svanberg, Ericsson, också, liksom Skanskas Johan Karlström. En rad storföretag styr sitt innovationsarbete stenhårt för att få ut så mycket som möjligt ur varje krona som satsas på forskning och utveckling.

AV PONTUS HERIN

DEN INTETSÄGANDE bokstavs-kombinationen PLM gör att världens storföretag numera ser på innovationer på ett smartare sätt.

Det är avancerade datasystem som i framtiden till och med kan lösa våra miljöproblem, om man ska tro branschen själva

Svenska företag lägger varje år ned ungefär 90 miljarder kronor på forskning och utveckling. Det är tre procent av BNP och förstås en gigantisk summa.

”Innovationer är avgörande för vår långsiktiga överlevnad”, säger vd:arna unisont när forskningsbudgeterna kommer på tal.

”Det är väl kanske viktigt men visa oss avkastningen på investeringarna!”, säger mer krassa aktieanalytiker som i stället jublar när företag drar ned på forskningsbudgeterna för att få upp vinsten (på kort sikt).

Statsministern äger innovationsfrågan

Forsknings- och innovationsrådet fungerar som rådgivande organ till regeringen och ministerierna i i frågor som rör forskning, teknik, innovation och hur planer inom dessa områden ska förverkligas och utvärderas.

ORDFÖRANDE:

Statsminister **Matti Vanhanen** ►

VICE ORDFÖRANDE:

Undervisningsminister

Henna Virkkunen

Näringsminister

Mauri Pekkarinen

MEDLEMMAR:

Finansminister **Jyrki Katainen**

Jord- och skogsbruksminister

Sirkka-Liisa Anttila

Arbetsminister

Anni Sinnemäki

Omsorgsminister **Paula Risikko**
Kulturminister **Stefan Wallin**

FÖRORDNADE MEDLEMMAR:

Bland andra Nokias vd **Olli-**

Pekka Kallasvuo, flera general-

direktörer, Finnzymes vd

Pekka Mattila, professorer

och universitetsrektor.

PERMANENTA SAKKUNNIGA:

Representanter från flera mi-

nisterier, däribland **Petri**

Peltonen, överdirektör på Ar-

bets- och näringsministeriet.